

Даців С. Я.,

*аспірант кафедри конституційного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ПОНЯТТЯ «ЕКОЛОГІЧНОЇ ДЕРЖАВИ»: СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню поняття «екологічна держава», яке є предметом наукових розвідок у західній юридичній, політичній та економічній науці, але є відносно новим для вітчизняних дослідників. У публікації надано короткий огляд західних праць присвячених проблематиці «екологічної держави», а також у загальних рисах окреслено термінологічний плюралізм, який існує у вказаних зарубіжних роботах відносно такого політико-правового явища як «екологічна держава». У статті проаналізовано вітчизняні публікації присвячені поняттю «екологічна держава», питанню її становлення та розвитку. Стаття узагальнює аспекти у яких «екологічна держава» розглядається вітчизняними науковцями, зокрема, встановлено, що це явище розглядається в контексті екологічної демократії та взаємовідносин із громадянським суспільством, як загальнотеоретична категорія в рамках теорії держави, як інструмент відповіді на екологічні ризики сучасності. Водночас у ході дослідження з'ясовано, що поняття «екологічна держава» є малодослідженим в рамках конституційного права. За результатами дослідження встановлено що в українській юридичній науці сформульовано узгоджений підхід до розуміння поняття «екологічної держави», яку дослідники, з деякими особливостями, визначають як державу пріоритетом діяльності якої є реалізація політики у сфері навколишнього середовища, яка спрямована на забезпечення гармонійного поступального розвитку суспільства, підтримання екологічної рівноваги та стану навколишнього середовища, у якому кожен індивід матиме можливість реалізувати свої право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та вільний розвиток своєї особистості, та у якій ця політика втілюється у консенсусі із прагненнями суспільства та індивідуальними правами, свободами та інтересами його членів. Визначено перспективні напрямки для подальших досліджень, зокрема, наголошено на таких напрямках подальшого дослідження, як 1) взаємозв'язок та співвідношення між такими явищами як держава загального добробуту та «екологічна держава»; 2) теоретико-правове обґрунтування використання уніфікованої термінології на позначення такого явища, як екологічна держава, аналіз різноманітних понять, таких як «зелена держава», «еко-держава», «еко-центрична держава», «екологічно орієнтована держава», «екологічна держава соціальної справедливості», «держава дружня до довкілля», які часто використовуються як синоніми на позначення одного і того ж явища; 3) аналіз підстав для виділення принципу «екологічної держави» та визначення його як однієї із засад конституційного ладу; 4) визначення співвідношення «екологічної держави» із іншими засадами конституційного ладу, наприклад, економічної безпеки, а також із гарантованими Конституцією України свободою власності, правом на підприємницьку діяльність

не заборонену законом тощо; виявлення підстав для вирішення конфліктів між ними в аспекті пріоритетів державної політики та інтересів суспільства.

Ключові слова: екологічна держава, охорона навколишнього середовища, охорона довкілля, право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, безпечне для життя і здоров'я довкілля, екологічна безпека, держава загального добробуту.

Постановка проблеми. Стрімкий науково-технічний прогрес у ХХ столітті створив передумови для суспільно-політичної дискусії щодо стосунків між людством та навколишнім середовищем. Важливою тезою у цій дискусії стало визнання наявності у держави позитивних зобов'язань для подолання наслідків колективної діяльності людства. Ця засаднича позиція стала умовою перейняття державами на себе функцій у сфері захисту природи, які остаточно трансформувалися у функції з охорони навколишнього середовища (функції забезпечення сприятливого навколишнього середовища, функції охорони природи, функції охорони природи та раціонального використання природних ресурсів, природоохоронної функції) у 70-х роках ХХ століття [1, с. 148]. Подальший розвиток, поглиблення (у тому числі, у зв'язку зі зростаючим суспільним запитом) цієї функції призвело до становлення «екологічної держави», тобто держави, яка, як її визначає Джеймс Мідоуक्रофт (James Meadowcroft), розподіляє значні фінансові, людські, політичні, законотворчі ресурси для управління проблемами у сфері навколишнього середовища [2, с. 18]. Варто відзначити, що у західній правовій традиції «екологічна держава» вивчається багатьма дослідниками з різних точок зору. Так, Андреас Дуїт (Andreas Duit) визначає «екологічну державу» як державу, «яка оперує значним набором інститутів та практик призначених для управління екологічними та соціо-екологічними взаємодіями. <...> має спеціалізовані адміністративні, регуляторні, фінансові та інформаційні структури які становлять окрему сферу урядової діяльності, а проблеми навколишнього середовища та шляхи реагування на них держави стали пунктом порядку денного поточного політичного дискурсу» [3, с. 10].

Паралельно із концепцією «екологічної держави» розвивається поняття «зеленої держави». Основоположником цього напрямку можна впевнено назвати Робін Екерслі (Robyn Eckersley). У 2004 році у праці «The Green State: Rethinking Democracy and Sovereignty» авторка визначила «зелену державу» та як демократичну державу, чії регуляторні ідеали та демократичні процедури зумовлені скоріше екологічною демократією, ніж ліберальною. Таку державу можна назвати

пост-ліберальною, оскільки вона постає з критики, а не із однозначного заперечення ліберальної демократії [4, 2]. «Зелену державу» вивчають також такі дослідники як Джон Драйзек (John Dryzek), Джон Баррі (John Barry), останній ще у 2008 році зауважив, вона знаходить своє логічне продовження у такому явищі як «зелений республіканізм». З точки зору його концепції, рушійною силою сталого розвитку держави є громадянське суспільство та громадяни як індивіди [5, с. 5–7].

Як бачимо, у західній правовій думці концепція держави із чітко сформованою та послідовно втілюваною функцією у сфері навколишнього середовища уже давно існує у форматі концепції «екологічної держави», яка розглядається дослідниками у динаміці соціально-економічного розвитку суспільства.

Стан дослідження. В Україні ж тільки зароджується інтерес дослідників до концепції «екологічної держави», як наслідок національні дослідження у цьому напрямку поки нечисленні. Незважаючи на це, українські дослідники такі як О. В. Павлова, С. В. Муравйова, Н. К. Дашковська, Н. М. Крестовська, О. Є. Проць, О.В. Гасай, Н. М. Миколишин, виявляють активний інтерес до концепції «екологічної держави» та внесли суттєвий вклад у становлення цього напрямку дослідження у вітчизняній правовій науці.

Поняття «екологічної держави» розглядається українськими дослідниками із різних точок зору, зокрема, О. В. Павлова розглядала її в контексті екологічної демократії та взаємовідносин із громадянським суспільством [6–8], підкреслювала що набуття екологічної функцією держави провідної ролі є умовою екологізації громадянського суспільства [9, с. 214], С. В. Муравйова запропонувала доповнити систему конституційних засад принципом «екологічної держави» [10], Н. К. Дашковська проаналізувала поняття екологічної держави на загальнотеоретичному рівні [11], Н. М. Крестовська та О. Є. Проць досліджували «екологічну державу» як інструмент відповіді на екологічні ризики сучасності [12]. При цьому, поняття «екологічна держава» в рамках конституційного права на рівні окремих присвячених цій тематиці публікацій майже не досліджується.

Мета дослідження. Метою цієї роботи є узагальнити опубліковані в Україні праці на тему «екологічної держави» та сформулювати перспективні напрямки для дослідження «екологічної держави» в рамках конституційно-правової матерії.

Виклад основного матеріалу. У 2015 році О. В. Павлова опублікувала статтю «Конституційні засади формування «екологічної держави», у якій чи не вперше в українській юридичній науці запропонувала визначення «екологічної держави», під якою вона розуміє «політико-правову характеристику конституційного ладу держави, що визначає направленість на забезпечення екологічних інтересів громадянського суспільства та обов'язку щодо їх дотримання» [6, с. 62]. На нашу думку, таке визначення зумовлене тим, що у своєму дослідженні О. В. Павлова розглядає «екологічну державу» у нерозривному зв'язку та взаємодії із громадянським суспільством. Визначення наголошує на іманентному демократичному характері «екологічної держави», яка сприймає суспільний запит та реагує на нього у спосіб, спрямований на задоволення потреб суспільства. Логічно припустити що «екологічній державі» у такому випадку має бути притаманна відкритість, підхід при ухваленні рішень, які передбачає консенсус та врахування інтересів кожної групи учасників відповідних відносин.

Також у публікації авторка пропонує підхід щодо визначення основного завдання «екологічної держави» та формулює його як діяльність спрямовану на «забезпечення сприятливого для життя довкілля, створення умов для екологічної безпеки та рівноваги та виконання інших вимог громадянського суспільства задля сталого розвитку, відповідно до принципів справедливості незалежно від плину часу» [6, с. 61].

Під конституційними засадами формування «екологічної держави» О. В. Павлова пропонує розуміти передбачені у Конституції політико-правові та соціальні підстави у подальшому в якості основоположних принципів перенесені у норми національного законодавства [6, с. 62].

Описані результати О. В. Павлова розвинула та узагальнила у дисертації «Правові засади формування «екологічної держави» за участю громадськості», у якій дійшла висновку, що «екологічна держава» є принципом державного ладу. На думку авторки, цей принцип визначається глобальними історичними процесами, загостренням екологічних проблем та зростанням уваги до них зі сторони суспільства; посиленням громадянського суспільства в Україні та його зацікавленості проблемами навколишнього середовища, усвідомленням того, що екологічні інтереси суспільства та індивіда так само вагомі, як соціальні, економічні та інші [7, с. 6].

В силу специфіки своєї теми дослідження О. В. Павлова не вдавалась у теоретико-правові розвідки щодо змісту принципу «екологічної держави» як основи державного ладу. Це створює простір для поглиблення дослідження принципу «екологічної держави» в конституційно-правовому аспекті, а також для подальшого вивчення взаємозв'язків «екологічної держави» не тільки із громадянським суспільством, а й із людиною та громадянином, як окремо взятим суб'єктом конституційно-правових відносин.

Н. М. Крестовська та О. Є. Проць у статті «Держава, дружня до довкілля, як противага екологічним ризикам сучасності» аналізують явище держави дружньої до довкілля, яке за своїм змістом відповідає поняттю «екологічна держава». Авторки під державою дружньою до довкілля пропонують розуміти державу, яка систематично імплементує екологічні вимоги в усі сфери державної політики, взаємодіючи із інститутами громадянського суспільства здійснює ефективну екологічну політику, реалізує екологічну функцію і виконує завдання із забезпечення екологічної безпеки, гарантування екологічних прав людини, задоволення особистих і суспільних екологічних інтересів [12, с. 24]. Це визначення у ключових аспектах співпадає із визначенням запропонованим О. В. Павловою, що дає підстави стверджувати, що автори фактично розглядають одну і ту ж категорію, використовуючи різні поняття. Ця обставина знову ж таки підтверджує необхідність теоретичних досліджень щодо використання уніфікованого підходу позначення досліджуваного поняття.

На думку Н. М. Крестовської та О. Є. Проць, ознаками дружньої до довкілля держави є:

- 1) універсальна, систематична діяльність з упровадження екологічних вимог у всі сфери державної діяльності і напрями життєдіяльності суспільства (екологізація політики);
- 2) максимальна ефективність екологічної політики, що проявляється у забезпеченні екологічної безпеки людини та сталому розвитку природи, суспільства, економіки;
- 3) активізація екологічної функції держави;

4) формування стану екологічної безпеки, як ключова функція держави;

5) забезпечення екологічних прав людини, задоволення особистих і суспільних екологічних інтересів, як завдання держави [12, с. 23–24].

Дослідниці також роблять висновок про центральну роль саме держави як гаранта екологічних прав та інтересів [12, с. 23–24].

Погляд на державу як центральну категорія екологічної політики узгоджується із висновками викладеними у статті Н. К. Дашковської «Правова природа та сутність екологічної держави: загальнотеоретична характеристика». У цій роботі підкреслено важливий аспект екологічної держави, а саме значущість держави для аналізу екологічної політики [11, с. 8]. Авторка розглядає «екологічну державу» як продовження та якісно новий рівень розвитку держави загального добробуту. Сенс перетворення держави загального добробуту в еко-державу полягає в необхідності управління екологічними ризиками, що виникають під час періодичних ризиків ринкової економіки та пом'якшуються програмами соціального забезпечення [10, с. 9].

Як слушно підкреслює Н. К. Дашковська, поняття «екологічна держава» описує механізми, які формуються в розвинених країнах, де екологічно орієнтоване втручання держави в суспільні процеси визнається легітимним обов'язком державної влади [11, с. 9]. Це узгоджується із аналогічною думкою про те, що саме держава як політико-правова категорія має бути наріжним каменем в аналізі стану відносин певного суспільства та доквілля, яка у зарубіжній правовій думці висловлюється, наприклад, такими дослідниками як Андреас Дуїт та Петер Фендт (Peter Feindt) [3, с. 3–4].

Додатково варто звернути увагу, що Н. К. Дашковська розглядає поняття «екологічна держава» як ключову концептуальну категорію, яка пов'язана із «емпіричним розвитком систем національного екологічного управління, що виникло в промислово розвинених країнах протягом останньої третини двадцятого століття» [11, с. 8].

Н. К. Дашковська робить істотне зауваження про те, що «екологічна держава» не обов'язково повинна бути екоцентричною, незважаючи на визнання «екологічною державою» критичності екологічних систем для суспільного добробуту у довгостроковій перспективі [11, с. 9]. Таким чином, формуються передумови для дослідження в напрямку співвідношення принципу «екологічної держави» із іншими засадами конституційного ладу, наприклад, економічної безпеки (ст. 17 Конституції України), а також із гарантованими Конституцією України свободою власності (ст. 41 Конституції України), правом на підприємницьку діяльність (ст. 42 Конституції України) тощо. Дослідниця також виокремлює функції «екологічної держави», зокрема, моніторингу стану доквілля; оцінки екологічних ризиків, визначення бажаних екологічних результатів, узгодження екологічних цілей з іншими суспільними цілями, а також розподілом соціальних витрат; впровадження ефективних стратегій управління за допомогою політичних інструментів, фінансування та легітимізації діяльності в сфері доквілля [11, с. 9]. Насамкінець, Н. К. Дашковська пропонує розглядати «екологічну державу» у чотирьох аспектах, а саме як: систему правового регулювання; адміністративний апарат; сукупність ідей та експертних знань; майданчик для вирішення конфлік-

тів та прийняття рішень щодо складних екологічних питань [11, с. 9–10].

Робота Н. К. Дашковської, серед іншого, висвітлює зв'язок між державою загального добробуту та «екологічною державою» як зв'язок між двома якісно різними ступенями розвитку держави, де «екологічна держава» є молодшою версією держави загального добробуту. Справедливо відзначити, що такий підхід присутній у західній традиції і представлений, зокрема, таким автором як Джон Мідоукрофт [13, с. 6–10]. Водночас Ян Гоф (Ian Gough) відзначає наявність підстав для розгляду цих двох явищ поза межами наративу про переродження держави загального добробуту в «екологічну державу» [14, 43]. Андреас Дуїт наводить чотири підстави для розмежування держави загального добробуту та «екологічної держави», зокрема, держава загального добробуту надає громадянам миттєві матеріальні блага (наприклад, пенсійне забезпечення, медичне обслуговування, соціальне страхування), тоді як блага, які надає «екологічна держава» часто відділені від громадян (вигодонабувачів) темпорально чи географічно, «екологічна держава» вимагає певних особистих та економічних жертв від громадян, водночас держава загального добробуту постачає блага; екологічні проблеми, якими занепокоєні широкі кола суб'єктів, зазвичай не викликають політичних дебатів, на відміну від питань, які ставить в центр уваги держава загального добробуту; екологічна політика має своїм підґрунтям наукову експертизу, у той час питання загального добробуту є зазвичай політично зумовленими [15, с. 50–51]. У таких умовах наявна перспектива подальшої наукової розвідки щодо питань співвідношення «екологічної держави» та держави загального добробуту.

Заслуговує на увагу праця С. В. Муравйової «Екологічні та кліматичні кризи як фактор розвитку сучасного конституціоналізму та екологічної безпеки», у якій дослідниця висуває ідею віднесення до засад конституційного ладу також принципу «екологічної держави», адже «екологічна держава» є інструментом забезпечення екологічних прав людини, сталою розвитку, фактором екологічної безпеки [10, с. 132]. Призначення «екологічної держави» авторка бачить у покладенні «на органи державної влади зобов'язання щодо уникнення та запобігання ухваленню правових і політичних рішень, які можуть завдати збитків найважливішим природним ресурсам, що необхідні для забезпечення основних фізіологічних (біологічних та фізичних) потреб майбутніх поколінь» [10, с. 148].

Важливою роботою на тему «екологічної держави» є стаття «Доктринальний підхід до поняття правової природи екологічної держави» авторства О. В. Гасая та А. Ф. Миколишина. Автори, проаналізувавши положення конституцій Німеччини, Болгарії, Румунії, Угорщини, Чорногорії, а також низку публікацій українських та зарубіжних дослідників дійшли висновку, що «екологічну державу» необхідно розуміти у кількох вимірах. По-перше, як характеристику політичної та соціальної системи, по-друге, як систему правового регулювання, спрямовану на забезпечення екологічно стійкого розвитку шляхом захисту доквілля та раціонального використання природних ресурсів, по-третє, як характеристику державного апарату [16, с. 27]. Варто звернути увагу на те, що автори підкреслюють різноманіття термінології у сфері вивчення «екологічної держави» як правового явища, зокрема вказують на рівнозначне використання таких термінів як «зелена держава», «екодержава»,

«екоцентрична держава», «екологічно орієнтована держава», «екологічна держава соціальної справедливості» тощо та наголошують на необхідності формування чіткого понятійного апарату. Науковці сприймають поняття «екологічна держава» як найбільш повний та всеосяжний термін для аналізу [16, с. 27]. Незважаючи на те, що ми погоджуємось загалом із зазначеним висновком, на нашу думку, використання поняття «екологічна держава» як найбільш точного та повного його дослідження потребує додаткового теоретичного обґрунтування.

В контексті вказаної роботи варто наголосити, що автори проаналізували поняття «екологічної держави» здебільшого у загальнотеоретичному аспекті, не вдаючись до конституційно-правового аналізу. Таким чином, стаття залишає простір для дослідження «екологічної держави» як явища у конституційно-правовому вимірі.

Висновки. Узагальнюючи результати наукових розвідок згаданих вище дослідників, бачимо підстави для констатації, що в українській науковій думці сформульовано узгоджений підхід до розуміння поняття «екологічної держави», яку різні вчені, з деякими особливостями, визначають як державу пріоритетом діяльності якої є реалізація політики у сфері екології (навколишнього середовища), яка забезпечить гармонійний поступальний розвиток суспільства, підтримання екологічної рівноваги та стану навколишнього середовища, у якому кожен індивід матиме можливість реалізувати свої право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та вільний розвиток своєї особистості, та у якій ця політика втілюється у консенсусі із прагненнями суспільства та індивідуальними правами, свободами та інтересами його членів.

Утім, слід зауважити, що в умовах понятійного плюралізму, доцільність та підґрунтя для використання єдиного поняття на означення «екологічної держави» потребує додаткового теоретико-правового обґрунтування.

«Екологічна держава» розглядається як багатоаспектне явище, яке охоплює ідеологічний рівень (як сукупність політико-правових ідей), адміністративний рівень (система органів державної влади та публічних інститутів покликаних формувати, реалізувати та забезпечувати реалізацію державної політики у сфері екології), як правове явище (набір правових норм, які визначають та оформлюють політику держави, встановлюють та гарантують права та обов'язки індивідів), як форум для вирішення конфліктів та формування компромісних рішень та підходів у сфері екологічної, економічної та безпекової політики.

Сучасні наукові напрацювання щодо питання «екологічної держави» також характеризує відносно уніфікований погляд на те, що держава наділена повноваженнями формувати та реалізовувати державну політику в екологічній сфері та є ключовим актором на цьому полі, навіть за умови, що така державна політика має узгоджуватись і комунікуватись із громадянським суспільством та індивідами.

Аналіз публікацій показав, що «екологічна держава» аналізується дослідниками крізь призму екологічного права, загальної теорії держави і права. Водночас майже не представлені праці, які аналізують «екологічну державу» саме у конституційно-правовому аспекті, пропонують підстави та обґрунтування для визначення місця «екологічної держави» у понятійно-категоріальній системі конституційного права України. Вважаємо, що цей напрямок потребує більшої уваги дослідників та є перспективним адже саме конституційне право, формує

підстави легітимності «екологічної держави» як категорії, яка виникла на поточному етапі розвитку суспільства.

Підсумовуючи, поняття «екологічної держави» розглядається українськими дослідниками-юристами із різних точок зору, зокрема, в контексті екологічної демократії та взаємовідносин із громадянським суспільством (О. В. Павлова), на загальнотеоретичному рівні (Н. К. Дашковська), як інструмент відповіді на екологічні ризики сучасності (Н. М. Крестовська та О. Є. Проць). За результатами аналізу доступних публікацій можемо констатувати незначну кількість праць щодо проблематики «екологічної держави» в аспекті конституційно-правових досліджень. З огляду на поточний стан дослідження категорії «екологічної держави», вважаємо перспективними такі напрямки подальших наукових розвідок, а саме:

а) подальше дослідження взаємозв'язку та співвідношення між такими явищами як держава загального добробуту та «екологічна держава»;

б) подальше теоретико-правове обґрунтування використання уніфікованої термінології на позначення такого явища, як «екологічна держава», аналіз різноманітних понять, таких як «зелена держава», «еко-держава», «еко-центрична держава», «екологічно орієнтована держава», «екологічна держава соціальної справедливості», «держава дружна до довкілля», які часто використовуються як синоніми на позначення одного і того ж явища. Вважаємо, що дослідження у цьому напрямку слід проводити з огляду на центральну роль держави, як політико-правового інституту, суб'єкта публічної влади та ключового актора у формуванні, реалізації та забезпеченні державної екологічної політики;

в) вивчення теоретико-правових підстав для виділення принципу «екологічної держави» та визначення його як однієї із засад конституційного ладу;

г) визначення співвідношення «екологічної держави» із іншими засадами конституційного ладу, наприклад, економічної безпеки, а також із гарантованими Конституцією України свободою власності, правом на підприємницьку діяльність не заборонену законом тощо; виявлення підстав для вирішення конфліктів між ними в аспекті пріоритетів державної політики та інтересів суспільства.

Література:

- Гетьман А. П. Екологічна функція держави в сучасних глобалізаційних процесах / А. П. Гетьман // *Проблеми законності*. Харків. 2015. Вип. 128. С. 145–153.
- Meadowcroft, J. Greening the State? In P. F. Steinberg, *Comparative Environmental Politics: theory, practice and prospects*. Cambridge : MIT Press, 2012. 440 p.
- Andreas Duit, Peter H. Feindt, James Meadowcroft *Greening Leviathan: the rise of the environmental state? Environmental Politics*. 2016. Vol. 25, No. 1, P. 1–23. doi: <https://doi.org/10.1080/09644016.2015.1085218>.
- Eckersley R. *The Green State: Rethinking Democracy and Sovereignty*. Cambridge: MIT Press, 2004. 348 p.
- Barry J. Towards a Green Republicanism: Constitutionalism, Political Economy, and the Green State. *The Good Society*. 2008. Vol. 17, No. 2. P. 3–11. <https://doi.org/10.1353/gso.0.0040>.
- Павлова О. В. Конституційні засади формування «екологічної держави». *Екологічне право України*. 2016. № 1/2. С. 59–63.
- Павлова О.В. Правові засади формування екологічної держави за участю громадськості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 21 с.

8. Павлова О. В. Вплив міжнародного законодавства на розвиток екологічної демократії в Україні. *Проблеми законності*. Харків. 2015. Вип. 128. С. 165–174.
9. Павлова О. В. Правові засади екологізації громадянського суспільства: поняття та умови. *Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2015. Вип. 19. № 1151. С. 211–214.
10. Муравйова С. В. Екологічні та кліматичні кризи як фактор розвитку сучасного конституціоналізму та екологічної безпеки. *Проблеми законності*. 2022. № 159. С. 129–159. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.159.268292>.
11. Дашковська Н.К. Правова природа та сутність екологічної держави: загальнотеоретична характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2022. № 59. С. 8–11. doi: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.59.2>.
12. Н. М. Крестовська, О. Є. Проць. Держава, дружна до довкілля, як протипага екологічним ризикам сучасності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 21–26. doi: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2020.02>.
13. Meadowcroft J. From Welfare State to Ecostate. *The State and the Global Ecological Crisis* / eds. John Barry and Robyn Eckersley. Cambridge, MA: MIT Press. 2005. 307 p.
14. Gough, I. Welfare states and environmental states: a comparative analysis. *Environmental Politics*. 2016. Vol. 25. No. 1. P. 24–47. doi: <https://doi.org/10.1080/09644016.2015.1074382>.
15. Duit A. The Environmental State. *Routledge Handbook of Environmental Policy (1st ed.)* / eds. Helge Jörgens, Christoph Knill, Yves Steinebach Routledge. London. 2023. 462 p. <https://doi.org/10.4324/9781003043843>.
16. Гасай О. В., Миколишин А. Ф. Доктринальний підхід до поняття правової природи екологічної держави. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 25–28. doi: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.3>.

Datsiv S. The Concept of the “Ecological State”: Current State of Study in Ukraine and Prospects for Constitutional-Legal Research

Summary. The article is dedicated to the study of the concept of an “ecological state”, which has been a subject of scientific inquiry in Western legal, political, and economic scholarship but is relatively new for domestic researchers. The publication provides a brief overview of Western works addressing the issue of the “ecological state” and outlines the terminological pluralism that exists in these foreign

works concerning such a political and legal phenomenon. The article analyzes domestic publications on the concept of the “ecological state”, its formation, and development. The work summarizes the aspects in which the “ecological state” is considered by domestic scientists, noting that it is viewed in the context of ecological democracy and relations with civil society, as a general theoretical category within state theory, and as an instrument for responding to contemporary environmental risks. Simultaneously, it is found that the concept of the “ecological state” is under-researched within constitutional law.

The study results indicate that Ukrainian legal science has formulated a coherent approach to understanding the concept of an “ecological state”, which researchers, with some variations, define as a state whose primary activity priority is the implementation of environmental policy aimed at ensuring the harmonious and progressive development of society, maintaining ecological balance, and creating an environment where every individual can exercise their right to a safe environment for life and health and the free development of their personality. This policy is implemented in consensus with societal aspirations and the individual rights, freedoms, and interests of its members.

Prospective directions for further research are identified, emphasizing the following areas: 1) the interrelation and correlation between the welfare state and the “ecological state”; 2) the theoretical and legal justification for the use of unified terminology to denote the phenomenon of the ecological state, and analysis of various concepts such as “green state”, “ecostate”, “ecocentric state”, “ecologically oriented state”, “state of ecological social justice”, “environmentally friendly state”, which are often used synonymously to denote the same phenomenon; 3) the analysis of the grounds for distinguishing the principle of the “ecological state” and defining it as one of the foundations of the constitutional order; 4) determining the correlation of the “ecological state” with other principles of the constitutional order, such as economic security, as well as with the constitutionally guaranteed freedom of ownership and the right to entrepreneurial activity not prohibited by law, and identifying grounds for resolving conflicts between them in terms of state policy priorities and societal interests.

Key words: ecological state, environmental protection, environmental conservation, right to a safe environment for life and health, safe environment for life and health, ecological security, welfare state.